

Пише:
Сјаса
Бошњак

Амстердам, новембар 2009.

Posle trinaest godina života na Novom kontinentu, umoran od betona, stakla, auto-puteva, parkinga i šoping molova, nestrpljivo sam iščekivao susret sa starom gospodom Evropom, nešto kao susret sa učetljicom iz osnovne škole. Bio sam raznežen što je posle toliko godina ponovo vidim, ali i pun respekta za njene godine, iskustvo i neprikosnoveni autoritet. Prva stanica na mom evropskom hodočašću – Amsterdam, gde sam do sada samo menjao avione, a nikad proverio da li Brelov pijani mornar i dalje peva o snovima koje je doneo sa otvorenog mora i da li Borini kerovi i dalje po ulicama kaku...Hm, nema ni pijanih mornara, ni dosadnih kerova (bar na prvi pogled), ali zato ima treznih i dosadnih biciklista koji zuje i „napadaju“ sa svih strana u nameri da upropaste (Radovan III) svakog ko na njih već nije oguglao, dakle svakog ko nije lokalac. Mislim da bi i Mao bio zadovoljan brojem, na sve strane parkiranih i na svakoj džadi u pokretu, biciklova, jer ih toliko verovatno nije bilo ni na ulicama Pekinga u „zlatno“ doba kulturne revolucije. I dok između biciklista rolam svoje prenatrpane torbe sa pločicama Air Canada do ulaza u Wilhelminastraat br. 167, gde me čekaju moji ljubazni domaćini, doživljam prvi kulturološki šok: da li je moguće da živ čovek, poštenu zidar tj. mason napravi tako mala vrata, tako uzak hodnik i tako strme stepenice...Ko za inat treći sprat! Puf, puf, pant, pant ...i eto mene za manje od pola sata na odredištu. Moji Amsterdamci odmah objasnili da se nameštaj i sav teret diže gore čekrcima koji vise na kukama, a koje su opet inventivni 'olandski masoni ukucali na zabat svake zgrade u Amsterdamu.

Dok sutradan popodne kuliramo i šetamo između kanala (i biciklova) vidim da se svaka stara zgrada u amsterdamskim četvrtima Jordaan i Westerdok razlikuje i skoro svaka zaslužuje da bude ovekovčena kamerom. Sreća da napraviše ovu bez filma, a sa mnogo gigabajta memorije, pa ga arčim nemilosrdno. Krenuli smo ustvari od Vondelparka, pa onda pored Kinoteke, Rijksmuzeja i Van Gogovog muzeja, Opere, Rokin ulicom do Dam trga. U Kinoteci baš tih dana (početak oktobra) retrospektiva jednog od mojih najomiljenijih američkih reditelja Džona Kasavetsa, a za Rijks muzej, koji je već nekoliko godina pod rekonstrukcijom, nemam vremena, jer držim da Rembrant, Hals, Vermer, Brojgel, Van Ajk i Boš ne zaslužuju po samo nekoliko minuta moje pažnje, te ih teška srca ostavljam za neku od sledećih poseta Severnoj Veneciji. Znamo da većina ovih slikara obeležava tzv. Zlatno doba Holandije – XVII vek, kada je ova kolonijalna sila to postala zahvaljujući svojoj pomorskoj floti i daru za trgovinu. Najveći žal mi je za monumentalnim i najčuvenijim Rembrantovim platnom

Noćna straža, na kojem se pored mnogo vizuelnih detalja i tajnih poruka/simbola (od kojih će jednog dana neki pisac profila Dona Brauna napraviti bestseller Rembrantov kod ili tako nešto), a koje pokriva jedan od zidova Rijksa. Pevušim u sebi jednu pesmu posvećenu ovom grandioznom remek delu – *In armor bright the merchant men, official moments of the guild. In poses keen from bygone days, the city fathers frozen there. Upon the canvas dark with age* - dok prilazimo severnom delu velikog praznog prostora, Museumplein, na kome je 1973. godine sagrađen muzej najvećeg slikara svih vremena.

Najplodniji Van Gogov (1853-1890) period je dakle onaj u Arlu, gradiću na jugu Francuske, gde je svim mogućim i nemogućim varijantama žute, oranž i crvene boje slikao žitna polja Provanse

mariške iz čuvenih amsterdamskih pot is legal kafića, ne bi rek'o da je on mnogo veći od onog sa vankuverske Grenvil ulice petkom uveče.

Na kraju izuzetnog dana uz još izuzetniji kapučino sedim sa mojom izuzetnom domaćicom i njenim jednoipogodišnjim sinom u kafeu Džordž u blizini amsterdamske Opere i razmišljam kako bi sad bilo lepo zapaliti jedan aromatični holandski cigarilos, ali me u tome sprečava druga strana moje podvojene ličnosti, koja je proizvod trauma izazvanih drakonskom zabranom pušenja na javnim mestima (šest metara od vrata, damn it!) u Vankuveru. Tu priliku dobijam tek uveče na železničkoj štagji dok čekam noćni voz za Ciri. Treba se

„Maskare na Dam trgu“

i male uličice gradića, koji je na kraju postao njegova bolnica. Kolega po kistu, Pol Gogen, čije je društvo trebalo da mu olakša patnje, ispao njegov mučitelj i motivisao ga da samog sebe osakati. Van Gogov Muzej u Amsterdamu projektovan je od strane čuvene holandske De Stijl umetničke grupe, a njegov najmoderniji aneks izgrađen je 1988. godine parama japanskih finansijera, koji su svojevremeno za basnoslovnu sumu kupili jedno od nekoliko postojećih platana sa suncokretima. Pored Suncokreta moje oči i oči okupljenih hodočasnika oko mene upijale su i Žutu kuću, Žitno polje sa koscem, Žitno polje sa vranama, Baštu bolnice svetog Pavla i Gogenov portret njegovog nesrećnog prijatelja kako sa zavojem oko glave mala baš te suncokrete. Swirlig clouds in violet haze, Vincent's eyes of China blue. Colors changing hue, morning fields of amber grey... Epski trenutak

prepun lirskog patosa, rekli bi istoričari. Treći sprat muzeja čuva dvadesetak reprezentativnih ulja francuskih impresionista, od kojih mi je jedna Pisaroova žanr scena sa neke periferije približila i najavila nadolazeći susret sa vojvođanskim sokacima.

Razočaraću one koji su već počeli da sumnjaju da sam baš toliki kreten, koga je biografija propalog studenta istorije umetnosti odvušla od toga da poseti Četvrt crvenih svetiljki, gde znamenite gospođe piju pušu i prolaznike gledu. Stvarno kome bi to smeo da kažem, a ne kamoli ovde napišem, da sam bio u Amsterdaaaaaamu i da nisam odmahivao nasmejanim prodavačicama ljubavi, zajedno sa nekoliko porodica sa malom decom koje su se tim uskim ulicama sa mnom u tom momentu šetale. Samo sam čeka da primadone izvade bonbone i počnu da ih dele zabezeknu-toj dečici, žrtvama radoznalosti bebobzirnih roditelja. Što se tiče smrada

pripremiti i za relativno bliski susret sa legendom jugoslovenske rok muzike Branimirom Štulićem, koji već dvadeset četiri godine živi, daleko od razuzdane gomile, u predgrađu Utrehta, što je prva stanica na mom putu ka zemlji čokolade i satova sa kukavicom. Naravno, da mi je došlo da sa sva tri kofera iskočim na peron Utrecht Centrala, ali sam itekako bio svestan surove činjenice da Džoni već više od decenije uporno odbija susret sa novinarima. Ironijom sudbine, dve nedelje kasnije po mom dolasku u Srbiju saznaću da je Džoni baš negde u to vreme kad sam bio u Holandiji najzad rešio da prekine zavet ćutanja i da primi Pecu Popovića sa kojim je popričao za NIN. Možda sam i ja, nošen tim dobrim vibracijama, trebao da zakucam na njegova vrata, a možda sam ja bio mesindžer iznenadne dobre volje. Trebalo je da zakucam i da mu kažem da su istina i pravda opet u deficitu na Balkanu i da je vreme da nam ponovo spočita, kao što je to uradio početkom osadesetih. Moja kamera je kroz prozor vagona zabeležila je desetak minuta mraka i udaljenih svetiljki grada u kome Džoni slika svoje suncokrete. Tonski zapis sadrži samo kloparanje točkova i neku udaljenu tišinu, koja zapravo ođekuje silinom Prvog Praska. I onda (đavo nikad ne spava) sam se setio da je to, uostalom kao i sve drugo vredno ljudskog života, prorok iz zagrebačkog naselja Siget jednom davno opevao u pesmi Visoko iznad vlakova, poslavši sam sebi poruku za budućnost Čiji je ovaj grad bez ulica, visoko iznad vlakova, samo treptaj oka u mukloj tišini. Pitat ću te da li znaš, zašto glupost dobija, zašto hoćeš da ziviš u sjeni bogova.